

Synscentralen

Færggårdsvej 15 H
4760 Vordingborg

Tlf.: 55 36 33 33
sc@vordingborg.dk
www.visus.dk

Årsrapport 2019

Institut for blinde og svagsynede i kommunerne:
Faxe, Guldborgsund, Lolland, Næstved og Vordingborg

Årsrapport 2019

Synscentralen i Vordingborg
Færggårdsvej 15 H
4760 Vordingborg

Tlf. 55 36 33 33

E-mail sc@vordingborg.dk

Web <https://vordingborg.dk/synscentralen/>

Februar 2020

Redaktion, statistikker og korrektur: Uffe Wever Pedersen og Per Nielsen
Billedmateriale: Situationer på Synscentralen samt Colourbox

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	3
Forord	4
Artikler	5
Deltagelse i Nationalt Netværksbaseret Samarbejde	5
Synsproblemer ved hjernerystelse	8
Tværfagligt samarbejde på Synscentralen	11
En helt almindelig arbejdsdag for en synskonsulent på voksenområdet	13
Ekspertgruppe om kravspecifikationer for hjælpemidler til blinde og svagsynede	15
Opgørelser	17
Børneområdet	17
Voksne blinde og svagsynede	19
Fælles optællinger (børn og voksne)	22
45 års oversigt	24
Regnskab	25
Lov om social service: 2010 – 2019 oversigt	25
Budget 2019 (Leveringsaftale for 2019)	26
Regnskab 2019	26
Regnskabsbemærkninger 2019	27
Virksomhedsgrundlag	28
Leveringsaftale 2018-2021	28
Lovgrundlag	30
Synscentralens bestyrelse ultimo 2019	31
Normering og medarbejderforudsætninger	32
Medarbejderoversigt	33
Ordforklaring	34

Forord

Kære læser

Synscentralens primære opgave er at servicere borgere med synshandicap i de fem kommuner – Faxe, Guldborgsund, Lolland, Næstved og Vordingborg – med løsninger, der kan afhjælpe eller lette de synsudfordringer, der opleves i det daglige, hvad enten dette for eksempel er i hjemmet, i skolen eller på arbejdspladsen. Sammen med borgeren arbejder vi med at finde løsninger på de udfordringer, der følger med at være svagsynet eller blind. Selv om hovedparten af dette arbejde er individuelt tilrettelagt med borgerens særlige vanskeligheder og behov i fokus, så involverer indsatsen som regel også andre personer i borgers nærmiljø, for eksempel ægtefælle, familie, kolleger og samarbejdspartnere.

Vi har på Synscentralen i de seneste år oplevet betydelig tilgang af borgere med synsvanskeligheder efter hjerneskade eller hjernerystelse. Synsvanskelighederne kan typisk være udfald af dele af synsfeltet (hemianopsi), dobbeltsyn eller blændingsgener ved kraftigt lys. I en periode har vi på grund af den forøgede tilgang af borgere med disse særlige vanskeligheder haft forlænget ventetid på førstegangsudredninger på Synscentralen. For at afhjælpe dette har vi i efteråret 2019 haft et offentligt udbud af ”synshjælpemidler og optikerydelser til visiterede borgere” blandt de ca. 45 optikere, som vi samarbejder med i de 5 kommuner, som Synscentralen betjener. Formålet med udbuddet har været at indgå samarbejdsaftale med 1-3 optikere i hver kommune om at påtage sig nogle af de synsundersøgelser af borgere, som ellers ville have fundet sted på Synscentralen.

Ved på denne måde at udlicitere nogle af synsundersøgelserne får vi frigjort tid og ressourcer på Synscentralen til at reducere ventelisten og forbedre tilbuddet til borgere med komplekse synsvanskeligheder efter hjerneskade eller hjernerystelse. Udbuddet har foreløbig resulteret i samarbejdsaftaler med 5 optikere i 4 af de kommuner, som Synscentralen betjener, og vi forventer, at aftalerne i den sidste kommune falder på plads tidligt i 2020. Samarbejdsaftalerne er baseret på en kravspecifikation, som sikrer den nødvendige kvalitet i arbejdet med hensyn til blandt andet faglighed, uddannelse, undersøgelsesudstyr, dokumentation og handicapadgang.

De borgere, som fremadrettet vil blive visiteret til synsundersøgelse hos ”ekstern optiker” vil typisk være borgere med synsvanskeligheder af lav kompleksitet eller borgere med mobilitetsudfordringer, som derfor med fordel kan få deres synsundersøgelse i nærmiljøet frem for at skulle have lang transporttid til Vordingborg.

En del af Synscentralens arbejde og projekter i 2019 har vi tematiseret i 5 faglige artikler, som kan læses i starten af denne årsrapport.

*Per Nielsen
Leder af Synscentralen*

Artikler

Deltagelse i Nationalt Netværksbaseret Samarbejde

Af Bente Elisabeth Pedersen, synskonsulent for børn

I 2019 har jeg som medarbejder fra Synscentralens børn- og ungeområde deltaget i Projektet "Nationalt Netværksbaseret Samarbejde" (NNS), som har til formål at udgive en national vejledning, der understøtter de kommunale pædagogiske og specialundervisningsmæssige indsatser for børn og unge med synsnedsættelse i dagtilbud og folkeskole. Dette skal blandt andet være med til at ud-brede god praksis og ensartethed på tværs af landet.

Socialstyrelsen udgav i 2016 "Forløbsbeskrivelse for børn og unge med alvorlig synsnedsættelse 0-18 år", som primært henvender sig til kommunerne om, hvordan de selv og i samarbejde kan tilrettelægge indsatser for målgruppen.

Den nationale vejledning skal være målrettet ledelse og personale i dagtilbud og folkeskole samt forældre og evt. andre fagprofessionelle, der arbejder med børnene og de unge med synsnedsættelse i dagligdagen.

Idet børn og unge med synsnedsættelse går i dagtilbud og folkeskole sammen med fuldt seende børn, forventes de at deltage i alle aktiviteter, fag, tests og prøver på lige fod med de andre børn, så vejledningen skal tage udgangspunkt i de formelle læringsmål, der er fastsat på dagtilbud- og folkeskoleområdet. For at muliggøre dette er der behov for, at børnene med synsnedsættelse modtager specialpædagogisk vejledning og specialundervisning på specifikke områder, som understøtter barnets udvikling, deltagelse og opnåelse af de fælles læringsmål på både daginstitutionsområdet og i folkeskolen. De specifikke områder er vist som farvede puslespilsbrikker i modellen på næste side og beskriver, hvor der er behov for, at børn og unge med synsnedsættelse enten skal have særlig støtte og/eller særlig tilrettelagt undervisning, og skal tilegne sig kompenserende teknikker og strategier (udvidede læringsmål). De udvidede læringsmål skal støtte børnenes muligheder for at opnå færdigheder og kompetencer på lige fod med øvrige børn.

En nyere undersøgelse fra VIVE¹ viser, at unge med synsnedsættelse i lavere grad end andre unge og i lavere grad end tidligere gennemfører en ungdomsuddannelse og får fodfæste på arbejdsmarkedet. Der kan derfor være brug for at have fokus på de særlige forudsætninger børn og unge med synsnedsættelse har og dermed behovet for særlig tilrettelagt undervisning og udvikling af yderligere

---

¹ Amilon, A., Larsen, L.B., Østergaard, S.V. & Rasmussen, A.H. (2017). *Blinde og stærkt svagsynedes levevilkår. Muligheder og barrierer for samfundsdeltagelse*. VIVE Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. https://pure.sfi.dk/ws/files/1046662/blinde_og_svagtsynedes_levevilkkaar_pdfa.pdf

kompetencer end fuldt seende børn og unge for at stille alle børn og unge lige. I 8.klasse vurderes de unges uddannelsesparathed ud fra disse elementer:

- Selvstændighed
- Motivation
- Ansvarlighed
- Mødestabilitet
- Valgparathed

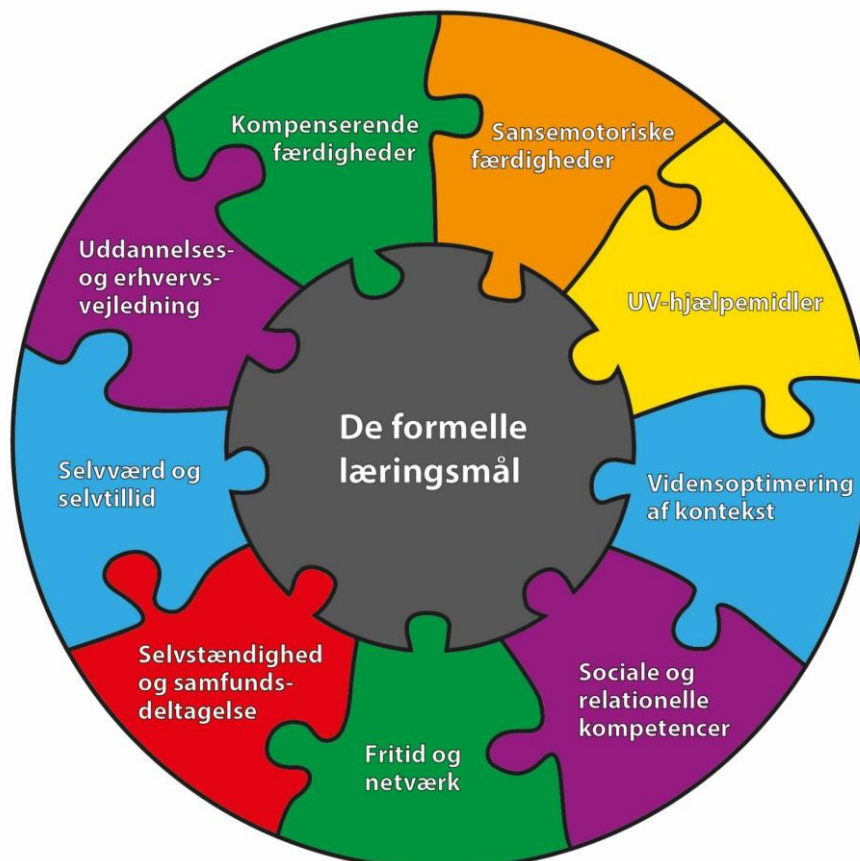
De udvidede læringsmål er:

Sansemotoriske færdigheder er særlig vigtig ved fravær af syn eller stærkt nedsat syn. Barnet skal lære at udnytte både sin synsrest, men også især høresansen og den taktile sans.

UV-hjælpemidler. Barnet skal løbende udredes for behovet for hjælpemidler samt lære at bruge disse hjælpemidler, fx forstørrelseshjælpemidler, lyd- og oplæsningshjælpemidler, tastatur og notat-hjælpemidler samt kompenserende programmer på computer, tablet og mobiltelefoner.

Vidensoptimering af kontekst. Personale, der arbejder med barnet eller den unge, skal opbygge den viden og de kompetencer, der skal til for at lære, undervise og understøtte udvikling og læring hos barnet eller den unge i et inkluderende læringsmiljø.

Sociale og relationelle kompetencer skal understøttes specielt, fordi visuelle signaler og mulighed for imitation er vanskelig med nedsat eller manglende syn.

Fritid og netværk. Det kan kræve en særlig indsats at etablere venskaber blandt seende kammerater, ligesom det at finde og dyrke fritidsinteresser også kræver en særlig indsats og understøttelse af forældre og personale. Som barn og ung med synsnedsættelse er det ligeledes vigtigt af få mulighed for at være sammen med ligestillede og møde rollemodeller.

Selvstændighed og samfundsdeltagelse. Der skal være opmærksomhed på, at barnet og den unge opnår selvhjulpenhed og selvstændighed i at udføre og løse almindelige dagligdags gøremål, som seende børn og unge kan. Barnet og den unge skal ligeledes lære at færdes selvstændigt i institution og skole, så de kan deltage i både undersining og sociale situationer på lige fod med deres seende kammerater.

Selvværd og selvtillid. Det at opleve at kunne mestre, selv at være aktiv og kunne deltage er vigtig for udvikling af troen på eget værd og troen på sig selv. Det må forældre og personale omkring barnet og den unge have sig for øje i arbejdet med alle læringsmål.

Uddannelses- og erhvervsvejledning. Det er vigtigt, at unge i vid udstrækning får mulighed for at deltage i praktik og understøttes i at finde fritidsjob i lighed med deres seende kammerater. Det skal være med til at give dem samme indblik i, hvad forskellige erhverv indebærer, så de har en realistisk mulighed for at vurdere, hvad jobbet indebærer samt relevansen for dem selv.

Kompenserende færdigheder i blandt andet brug af forstørrelse, taktil aflæsning, punktskrift. Teknikker inden for almindelige dagligdags gøremål samt orientering og mobility bør prioriteres, da dette er forudsætningen for at kunne indgå i lærings-, undervisnings- og sociale situationer med deres seende kammerater.

Arbejdet i NNS startede med indsamling af materiale og bidrag til en vejledning til idrætsundervisningen i grundskolen. Vejledningen er udarbejdet med tilskud af puljemidler fra Undervisningsministeriets ”Pulje til undervisning i idræt og bevægelse for børn og unge med handicap i grundskolen”. Vejledningen ”Idræt i øjenhøjde” udkom i september 2019².

Jeg deltager fortsat i arbejdet med vejledning til ”Indskolingen” og vejledning til ”Overgange i forløbene gennem daginstitution, grundskole og ungdomsuddannelse”.

---

² Synscenter Refsnæs (2019). Idræt i øjenhøjde. Videns- og Udviklingsenheden på Synscenter Refsnæs. Det nationale specialpædagogiske ressource- og videnscenter for børn og unge med synsnedsættelse. [http://mediateket.synref.dk/uploads/tx_ogproductcatalog/Vejledning Idræt i øjenhøjde elektronisk .pdf](http://mediateket.synref.dk/uploads/tx_ogproductcatalog/Vejledning%20Idraet%20i%20oejenhoejde_elektronisk_.pdf)

Synsproblemer ved hjernerystelse

Af Henrik Holton, optometrist

På Synscentralen i Vordingborg er effekten af samsynsbehandling blevet evalueret hos en gruppe patienter med hjernerystelse og længevarende synsproblemer. Resultatet viste, at ud af 65 patienter med hjernerystelse havde 33 konvergensinsufficiens (utilstrækkelig evne til at dreje øjnene indad) pga. deres hovedtraume. Samsynsbehandling havde en positiv effekt.

Inden for de seneste år er der sket en markant stigning af patienter henvist med hjernerystelse (commotio cerebri) og synsvanskeligheder til Synscentralen i Vordingborg.

I Danmark rammes årligt ca. 25.000 personer af hjernerystelse. Hjernerystelse er en tilstand, der kan give symptomer som fx hovedpine, svimmelhed, koncentrationsbesvær, søvnproblemer, lyd- og lysfølsomhed og andre synsproblemer. Mange med hjernerystelse har store gener af disse symptomer, men i langt de fleste tilfælde forsvinder symptomerne af sig selv i løbet af få uger.

Undersøgelser viser imidlertid, at ca. 15% af patienter med hjernerystelse har symptomer i mere end 3 måneder, uden at oplever bedring. Denne gruppe kendes under diagnosen ”Postcommotionel Syndrom (PCS)”.

Personer med PCS har ofte svært ved at kunne varetage deres job og sygemeldes typisk i længere perioder. For nogle er det nødvendigt med flexjob efter en sygeperiode, og flere har svært ved leve et helt almindeligt liv pga. deres symptomer.

PCS patienter har ofte brug for et specialiseret tværfagligt rehabiliteringsforløb, før de oplever bedring af deres symptomer. I forbindelse med synsproblemer er det ofte en optometrist med kompetence inden for neurooftalmologi /optometri, der varetager den synsmæssige udredning, herunder samsynsbehandling.

Synsproblemer ved PCS

Det stød eller slag, der rammer hovedet ved hjernerystelse, kan forårsage chokbølger, der dels går gennem hjernen, og dels går igennem kraniet. Chokbølgerne samt de svingninger, der opstår i hjernen ved stødet, kan forårsage skade af hjernens neurostruktur. Særligt hjernestammen er følsom for disse påvirkninger, hvilket muligvis kan forklare, hvorfor mange PCS-patienter får samsynsproblemer, idet de nervekerner, der styrer øjenbevægelser, sidder i hjernestammen.

En meta-analyse fra 2019 har opgjort andelen af de synskader, som kan opstå i forbindelse med PCS. Her ses, at samsynsproblemer er overrepræsenteret (ICD 10, DH 51). 37,3% har problemer med at dreje øjnene indad (konvergensinsufficiens), og 43,2% har problemer at fokusere på de nære ting (akkomodationsinsufficiens). Herudover havde 6,6% skade i synsfeltet (synsfeltudfald). Ingen i gruppen havde tab af synsevne (visus)³.

Merezhinskaya, Mallia, Park, Bryden, Mathur & Barker. *Visual Deficits and Dysfunctions Associated with Traumatic Brain Injury: A Systematic Review and Meta-analysis*. *Optom Vis Sci* 2019; 96:542-555.

Hos personer uden hjerneskade er forekomsten af konvergensinsufficiens 3-5 % og 3 % for akkomodationsinsufficiens.

De subjektive symptomer, der rapporteres fra PCS patienter med konvergens- og akkomodationsinsufficiens, er hovedpine i forbindelse med nærarbejde, dobbeltsyn, problemer med at fokusere på de nære ting, hurtig udtrætning ved læsning, genlæsning af samme linje, reduceret læseeffektivitet, problemer med at fastholde læsested og huske det læste.

Herudover er lysfølsomhed en hyppig synsklage. Sidstnævnte symptom er ofte hjernemæssigt betinget og sædvanligvis ikke relateret til dårligt fungerende samsyn.

Det er veldokumenteret, at samsynsbehandling kan gavne raske personer med konvergens- og akkomodationsinsufficiens, men effekten hos PCS-patienter er stadig kun sparsomt belyst.

Symptomer hos borgere, som er henvist til Synscentralen

På Synscentralen har der i 2018 og 2019 været henvist 65 PCS patienter med synsproblemer efter hjernerystelse (gennemsnitsalder 42,6 år). Yngste patient var 16,7 år og ældste 75,4 år. Henvisningskriteriet var, at patienterne skulle have haft symptomer i mere end 6 måneder.

Ud af de 65 henviste patienter blev 33 diagnosticeret med konvergensinsufficiens (gennemsnitsalder 43,8 år). Yngste patient var 23 år og ældste 75,4 år.

Den resterende gruppe fordelte sig med følgende diagnoser: 5 patienter havde anden form for samsynsforstyrrelse, 1 havde monoculær matur katarakt (grå stær), 8 havde ukorrigerede refraktionsanomalier (mangelfuld brillebehandling), 4 havde vertikal diplopi (dobbeltsyn i højdeaksen), og 11 havde uspecifikke synssymptomer. 3 patienter oplevede forbedring af deres symptomer.

Af hele gruppen på 65 klagede 33 patienter over lysfølsomhed. I gruppen med konvergensinsufficiens havde 21 lysfølsomhed.

Ingen af de henviste patienter havde synsproblemer før deres PCS.

Billedet illustrerer en patient, der ved hjælp af samsynsbehandling træner sine øjne til bedre at kunne dreje ind mod næsen. Apparatet der anvendes til behandlingen er en såkaldt "Aperture Rule", hvor både akkomodation og konvergens trænes. Konvergensinsufficiens er det hyppigst forekommende samsynsproblem, der opstår i forbindelse med PCS.

Effekt af samsynsbehandling på Synscentralen

Hver borger fik undersøgt syn- og samsynsfunktion. Ved konvergensinsufficiens blev patienten tilbudt et hjemme-samsynsbehandlingsprogram med træning 6 ud af 7 dage, med 20 minutters daglig træning. Træning kunne også opdeles til 2 x 10 minutters træning.

Til træning skulle borgeren anvende en anerkendt og evidensbaseret metode. Borgeren blev instrueret i brug af træningsudstyr og fik opfølgning på Synscentralen efter ca. 8 uger. Borgeren fik besked om at melde afbud til kontrollen, hvis de ikke havde haft overskud til at udføre træningen som aftalt.

For at måle effekten af samsynsbehandlingen er der foretaget en retrospektiv gennemgang af borgernes journalerne fra 2018 og 2019, hvor der er noteret konvergensnærpunkt og symptomer fra før og efter behandling.

Resultater

Af de 33 PCS patienter, der fik diagnostiseret konvergensinsufficiens, er 15 personer afsluttet. De resterende 18 er endnu ikke færdigbehandlet.

Af de 15 afsluttede patienter, der startede på hjemme-samsynsbehandlingsprogram, havde 9 patienter (60 %) god effekt af træningen, 2 patienter (13 %) havde ingen effekt, og 4 patienter (26 %) havde ikke psykisk overskud til at gennemføre den daglige træning.

Hos de 9 patienter, der havde effekt af behandlingen, var samsynsfunktionen målbart forbedret. Ved efterfølgende kontrol var det gennemsnitlige konvergensnærpunkt forbedret fra at være reduceret 20 cm til normalt niveau på 7 cm.

Af de 2 patienter, der ikke oplevede bedring af samsynsbehandlingen, var der ingen forbedring af konvergensnærpunktet.

Konklusion

Resultatet viser, at der er en stor forekomst af konvergensinsufficiens (50 %) i gruppen af henviste patienter med PCS, hvilket er sammenligneligt med andre internationale studier.

Resultatet af de 66 henviste patienter viser derfor, at der formentlig er sammenhæng mellem dårligt fungerende samsyn og hjernerystelse, samt at samsynsbehandling af PCS patienter med konvergensinsufficiens har en gavnlig effekt. Både patienternes egen oplevelse af forbedring sammenholdt med den objektivt målbare forbedring af konvergensnærpunktet bekræfter dette.

Behandlingen af patienternes data har flere svagheder. Antallet i forsøgsgruppen er lille, der er ingen kontrolgruppe, de bløde og de målbare data kunne være præciseret bedre, og der er ikke lavet evidensbaseret statistik.

Resultaterne lægger derfor op til en større undersøgelse af samsynsbehandling af PCS-patienter med synsproblematik. Denne gruppe patienter har ofte store udfordringer i forbindelse med deres hovedtraume, og samsynsbehandling kan vise sig, at være et godt supplement til den store palet af tværfaglig behandling, som tilstanden ofte kræver.

Tværfagligt samarbejde på Synscentralen

Af Malene Søhus, synskonsulent for voksne

For at borgerne ydes den bedst mulige service er det vigtigt, at vi kan samarbejde på tværs af faggrupper samt på tværs af kommuner. Den helhedsorienterede rehabilitering er meget vigtig, for at borgerne får så gode forløb i kommunerne som muligt.

Ser vi tilbage på det år, der er gået, har vi været i kontakt med mange samarbejdspartnere.

Når en sag skal startes på Synscentralen er første henvendelse ofte fra en privatpraktiserende øjenlæge eller fra en øjenlæge på en øjenafdeling. De kommer med den lægefaglige udtalelse samt en diagnose.

Mange af de henvendelser vi får, kommer fra de lokale optikere, da det ofte er optikeren, som man går til først, hvis synet pludselig bliver dårligt. Optikerne giver os oplysninger om visus, og oplysninger om, hvilke briller borgerne eventuelt har fået lavet.

Henvendelsen kan også komme fra en forebyggende medarbejder eller visitator i kommunen, eller fra en sagsbehandler, der sidder og vurderer hjælpemiddelsøgninger fra borgerne. Borgere henvender sig ofte først til kommunen, når der skal søges hjælpemidler.

Sagsbehandlerne i kommunerne bevilger de hjælpemidler, vi søger. Sagsbehandlerne i denne gruppe er også med i vores følgegruppe, som vi afholder møder med 2 gange årligt, så alle sagsbehandlere ved og er orienteret om, hvad der rør sig på synsområdet.

Flere af vores ældre borgere modtager praktisk og personlig hjælp i hjemmet via SOSU-hjælpere, så herfra modtager vi også mange henvendelser. Vi har gennem en årrække undervist SOSU-elever i Guldborgsund Kommune i synsproblematikker. Andre kolleger på Synscentralen underviser fx ansatte på Solgavehjemmet i Næstved samt andre personalegrupper, der måtte ønske et kursus om nedsat syn.

I kommunerne er der i disse år stort fokus på senhjerneskader, så derfor henvises flere og flere borgere til en undersøgelse på Synscentralen ved mistanke om synsproblemer ovenpå en apopleksi. Er

man som borger ramt af en apopleksi, kommer der oftest også en fysioterapeut eller en ergoterapeut ind i billedet. De kan give os informationer om genoptræningsplan og eventuelle kognitive vanskeligheder. Fysio- og ergoterapeuter er også flittige til at henvise borgere hertil. I de senere år, har der været meget fokus på sammenhængen mellem hjerneskade og synsproblemer, så vi har på Synscentralen arbejdet en del på at få et samarbejde op at stå med de ansatte, der arbejder på hjerneskadeområdet. Det er vi ved at komme godt i mål med.

Mange af de ældre borgere, vi støder på som synskonsulenter på voksenområdet er også ramt på hørelsen, så ofte er vi også i forbindelse med de lokale hørekonsulenter på VISP i Næstved eller høre-konsulenterne i Lolland Kommune og Guldborgsund Kommune.

Går det skidt med både syn og hørelse, dvs. at man lider af et dobbelt sansetab, så er vi også i kontakt med CFD (tidligere Center for Døve), der har særlige ordninger at tilbyde for borgere, der lider af kombineret syns- og høretab (døvblinde).

Dansk Blindesamfund støtter og laver gode arrangementer for de borgere, der er dårligt seende, og som måtte ønske tilbud, der er målrettet synshandicappede. De har selv blindekonsulenter ansat, som selv er ramt på synet. Dansk Blindesamfund besøger også borgere i hjemmet og retter henvendelse til Synscentralen, hvis der er hjælpemidler, der kan gøre livet lettere for den synshandicappede.

Da korrekt belysning er yderst vigtigt, når man er ramt af nedsat syn, forsøger vi efter bedste evne at være opdateret på lysområdet. Vi er en del i kontakt med installatører og el-forretninger i lokalområderne, så borgerne kan få købt det korrekte lys ud fra vores vejledning.

Som det ses af ovenstående, er der mange aktører i gang, der alle arbejder tværfagligt for de synshandicappede borgere. Henvendelserne går både fra os og til os. Man har altid lov til at kontakte os for de spørgsmål man måtte have, så hjælpen kommer borgeren bedst muligt til gode.

Der er mange samarbejdspartnere, når man arbejder som synskonsulent.

En helt almindelig arbejdsdag for en synskonsulent på voksenområdet

Af Steven Andersen, synskonsulent for voksne

En synskonsulent på voksenområdet varetager hjælpen til borgere fra 18 år og opefter. Vores geografiske område dækkes af tre voksensynskonsulenter. Malene Søhus, som kører i Guldborgsund Kommune og Lolland Kommune, Vibeke Bille i Vordingborg Kommune og Faxe Kommune og Steven Andersen i Næstved Kommune.

Når en borger første gang henvender sig til Synscentralen, vurderer visitationen ud fra primært øjenlægepapirerne, om borgeren bør ses på Synscentralen af vores optometrist Henrik Holton. Hvis borgerens briller vurderes at være optimale, kan den første kontakt og udredning i stedet fint og oftest hurtigere foregå i hjemmet via et opklarende besøg af en synskonsulent. Disse opklarende hjemmebesøg sker nu oftere og oftere, hvilket naturligt har en positiv effekt på ventelisten til synsundersøgelse hos optometristen Henrik Holton. Herudover bliver borgerens vanskeligheder ofte tydeligere i hjemmet, og de afhjælpes typisk bedst i de naturlige omgivelser.

Tit oplever vi, at borgeren og de pårørende som udgangspunkt ved meget lidt om den givne øjensygdom, når de første gang kommer i kontakt med Synscentralen. Det skyldes formentlig, at øjenlægerne og personale på øjenafdelingerne oftest ikke har tid til den grundige forklaring. Det har vi! Derfor mener vi, at denne vejledning bør fylde meget, da den er yderst vigtig. For borgeren og de pårørende giver det en helt anden forståelse for øjensygdommen og prognosen samt giver en forklaring på, hvorfor øjensygdommen giver helt specifikke vanskeligheder i borgerens dagligdag. Borgeren og de pårørende er oftest lykkelige for endelig at få en ordentlig forklaring og en dybere information om øjensygdommen. Hvis borgeren bor på et plejecenter kan det også være plejepersonalet, der har stor gavn af denne vejledning.

Når vi som synskonsulenter besøger borgeren på et opklarende besøg, har vi fra øjenoplysningerne typisk kun en visus (synsstyrke) og en øjendiagnose. Da en måling af kontrastsynet for os er en vigtig del af en synsudredning, foretager vi selv denne måling i hjemmet. En kombination af borgerens visus og resultatet af målingen af kontrastsynet giver os et mere brugbart billede af borgerens funktionelle og dermed reelle syn. Derudover er det for os en god indikator for behovet for vejledning omkring vigtigheden af god belysning og brug af gode kontraster i borgerens dagligdag.

Borgeren nævner ofte problemer med læsning som den største udfordring. Derfor er det meget tit denne problemstilling, som først udredes og afhjælpes, typisk via godt læselys og en eller anden form for forstørrelse. Det kan dreje sig om alle typer for forstørrelse fra det helt simple læseglas til det store avancerede læseapparat.

Den typiske borger har som oftest et stort behov for korrekt belysning i hjemmet, hvilket rigtig mange borgere ikke har. Derfor oplever vi et stort behov for udredning af lysbehovet med forslag til eventuelle forbedringer af den generelle og den specifikke belysning i hjemmet. Rigtig mange borgere er forståeligt nok forvirrede over de mange lyskilder, pæretyper, lumenværdier, kelvingrader, spredningsvinkler osv., så denne vejledning kan under et opklarende hjemmebesøg fylde en del. Vi har forskellige eksempler på egnede lamper med i vores biler, som vi helt konkret kan afprøve i borgerens hjem. At kunne vise helt konkrete løsningsmuligheder opleves oftest af borgeren som en fantastisk hjælp til på en forholdsvis simpel måde at kunne optimere belysningen i hjemmet.

Aktivitetsproblemer som følge af synsvanskelighederne

Ovenstående problematikker opleves af rigtig mange af de borgere, vi besøger. Dernæst er det vores opgave som synskonsulent sammen med borgeren at udrede, hvilke andre aktivitetsproblemer, som synsvanskelighederne eventuelt også har givet dem. Det kan fx være problemer med udførelse af helt almindelige dagligdags aktiviteter såsom madlavning, rengøring, foretage indkøb, arbejdsopgaver på arbejdspladsen eller at kunne færdes sikkert og trygt i trafikken. At vi har specialindrettede varevogne fyldt med stort set alle typer af synshjælpemidler betyder, at vi ved disse nyopståede behov for afprøvning af hjælpemidler, kan hente disse direkte i bilen, og ikke nødvendigvis behøver at skulle aftale et helt nyt besøg. Det sparer en masse tid for både borgeren og for synskonsulenten (og er dermed også ressourcebesparende for kommunen).

I takt med at flere og flere benytter smartphones og tablets i deres dagligdag – også i dag de helt gamle borgere – oplever vi et stærkt stigende behov for vejledning omkring betjening af disse via diverse tilgængelighedsfunktioner. Det kan være brug af den indbyggede mulighed for forstørrelse, tale eller oplæsning samt brug af diverse apps. Hvis det drejer sig om egentlige IT-problemer, henviser vi borgeren til en af vores IT-konsulenter på Synscentralen.

En meget stor del af vores synskonsulentarbejde består af vejledning og af undervisning i svagsynskompenserende teknikker, og hjælpemidler er ofte kun et eventuelt supplement. Vi kan endda opleve sager, hvor borgeren og de pårørende er lykkelige for vores besøg, uden at der overhovedet har været behov for at afprøve et eneste hjælpemiddel.

Når en borger først er inde i vores system, vil borgeren og dennes pårørende altid i fremtiden kunne kontakte os for yderligere hjælp og vejledning, da borgeren jo har en kronisk øjenlidelse. Det betyder, at vi tit kan blive en mangeårig og vigtig sparringspartner til løsning af de vanskeligheder i dagligdagen, som skyldes deres nedsatte syn. Man fristes til at sige, at vi er deres synskonsulenter for livet!

Ekspertgruppe om kravspecifikationer for hjælpemidler til blinde og svagsynede

Af Anders Fynbo Mortensen, IT-konsulent

Kort efter årsskiftet 2018-19 skulle Undervisningsministeriets styrelse for special pædagogisk støtte (SPS) udsende nyt udbudsmateriale vedrørende leverance af hjælpemidler til gymnasieelever og videregående studerende med særlige behov.

Udover medarbejdere fra Styrelsen for specialpædagogiske støtte (SPS) og fra Institut for Blinde og Svagsynede (IBOS), som primært har opgaven med at supportere synshandicappede studerende, inviterede man også medarbejdere fra 3 institutioner rundt om i landet, med opgaver svarende til Synscentralens, heriblandt undertegnede.

Selv om IBOS, som sagt, har den primære opgave, bliver vi jævnligt involveret i at yde hjælp til studerende bl.a. fordi vi ofte kender vedkommende og kan rykke hurtigere ud.

Konkret bestod opgaven i at præcisere mindstekrav til indholdet af den "startpakke/it-rygsæk", som en synshandicappet studerende kan få udleveret ved studiestart. Opgaven omfattede således beskrivelse af kravspecifikation både for hardware (computer, scanner, lydbogsafspiller mv.) og software (kompenserende udstyr som forstørrelsesprogram til svagsynede, skærmlæser til blinde samt standardprogrammer og -tilbehør som fx kabler og skærmarme) og endelig beskrivelse af retningslinjer til leverandøren om gendannelse og support ved fejl og nedbrud.

Et eksempel på kravspecifikation: Kompenserende software til svagsynede

Formål:

Støttemodtageren har adgang til synskompenserende software, således at han eller hun har den fornødne kompensation til at benytte standardprogrammer. Desuden således at støttemodtageren har mulighed for at omsætte studiematerialer til tilgængelige formater.

Produktkategori 1: Forstørrelsesprogram med oplæsning

Formålet med produktet er, at støttemodtageren kan forstørre skærmen på en måde, der gør, at støttemodtageren kan se og høre tekst, billedmateriale og navigation. Der blev i den forbindelse formuleret følgende *mindstekrav*:

1. Forstørrelsesgraden skal være fra 1 til 32 gange.
2. Det skal være muligt at foretage en individuel tilpasning af skærmens farver, herunder inverterede farver, samt markørernes størrelse og farve.
3. Tekst, der forstørres, skal kunne udglattes.
4. Det skal være muligt at identificere, fremhæve og følge fokus.
5. Produktet skal have en læsefunktion, der kan ombryde tekst, så horisontal scroll undgås uanset forstørrelsesgrad.
6. Programmet skal kunne oplæse dokumenter i tekstbehandlingsprogrammer, e-mails, tekster på nettet, læsbare pdf-dokumenter samt studiematerialer fra leverandøren af særligt tilrettelagte studiematerialer (NOTA).
7. Der er en stemme på dansk og en på engelsk til det synskompenserende software.
8. Mulighed for at tilvælge alternativ dansk stemme.
9. Derudover mulighed for at installere talesynteser til de sprog, der undervises i i det danske gymnasium.
10. Talen skal kunne ændres i både hastighed og toneleje/pitch.
11. Systemsprog/brugerflade skal være dansk.
12. Programmet indeholder mulighed for at indstille programspecifikke konfigurationer.

Selv om alle i gruppen sad med indgående kendskab til, hvilke løsninger og udstyr, som i praksis bruges og anbefales, var det en interessant opgave helt overordnet at være med til at formulere, hvad der er behov for, da der i et udbudsmateriale ikke må peges på konkrete produkter.

Opgørelser

Børneområdet

Aldersgruppe	Antal børn i specialvejledning	Antal børn i vejledning på almenområdet	I alt
0 - 6 år	18	8	26
7 - 17 år	42	40	82
I alt	60	48	108
Høring			29

Antal børn fordelt på alder og funktionsnedsættelse

Af høringssager i 2019 førte ingen til, at Synscentralen optog vejledning og tilmeldte børnene til Synsregisteret, 15 er stadig under udredning, og en del heraf forventes indmeldt. 14 høringssager er afvist/henlagt. I forbindelse med afvisning af en sag formidler Synscentralen altid den aktuelle viden om sagen, således at man ikke forlader Synscentralen med uforrettet sag.

Visus	Antal
-lys – 2/60 (praktisk blind)	12
3/60 – 6/60 (socialt blind)	5
> 6/60 (svagsynet)	71
Uoplyst/kan ikke måles	20
I alt	108

Antallet af børn fordelt på synsstyrke (visus).

Der er et øget antal børn med ingen eller begrænset lyssans og uden yderligere funktionsnedsættelser.

De skal lære at benytte blindeteknikker og strategier, for eksempel punktskrift og mobility.

Det betyder en øget aktivitet på dette område med kurser, skoledage og undervisning i punktskrift, brug af teknologiske hjælpemidler, mobility og ADL (Almindelig Dagligdags Leve-

vis). På Synscentralens hjemmeside findes link til artiklen: "En skoledag på Synscentralen i Vordingborg", i "Øjensynligt" nr. 1, 2015, udgivet af "Landsforeningen af forældre til blinde og svagsynede".

Antallet af "uoplyst" vedrører børn, der ikke er endeligt udredt af Kennedy Centrets Øjenklinik eller børn, hvor synsstyrken er vanskelig at udmåle.

I forbindelse med evalueringen af kommunalreformen i 2013 fik Socialstyrelsen kompetence til at udsende centrale udmeldinger til kommunerne. Et af de specialiserede områder, som er blevet udmeldt er:

"Børn og unge med alvorlig synsnedsættelse 0-17 år".

Det er blevet undersøgt, om der sker den nødvendige koordinering og planlægning af de højt specialiserede indsatser og tilbud på tværs af kommuner og regioner i forhold til denne gruppe.

Det tværkommunale samarbejde på Synscentralen medfører, at kommunerne ikke oplever udfordringer i forhold til at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede tilbud.

Det vil sige, at kommunerne løfter deres vejlednings- og rådgivningsforpligtelse. Det er dog en forudsætning, at Synscenter Refsnæs kan bidrage med udredning for eksempel med psykolog, fysio- og ergoterapeut, materialeproduktion, uddannelse af fagprofessionelle, base for vidensudvikling og synsfaglige netværk.

Antal kontakter i form af besøg eller indkaldelser

Synskonsulenternes direkte kontakt med børn, forældre, skoler og institutioner finder bl.a. sted ved besøg eller ved indkaldelse til undersøgelse hos Synscentralens optiker med efterfølgende samtale med synskonsulentten.

Derudover finder en hel del kontakt sted via telefon og mail, på kurser for lærere, forældre og børn og ved aktivitetstilbud til børnene, som eksempelvis den årlige Computer Camp på Synscentralen.

På grund af overgang til nyt klienthåndteringssystem og den måde, vi har valgt at registrere på, kan vi ikke længere trække specifikt antal på besøg og indkaldelser.

Vi har registreret, at **der har været kontakt til 100 af de 108 børn**. For de sidste 8 er henvendelsen sket sidst på året.

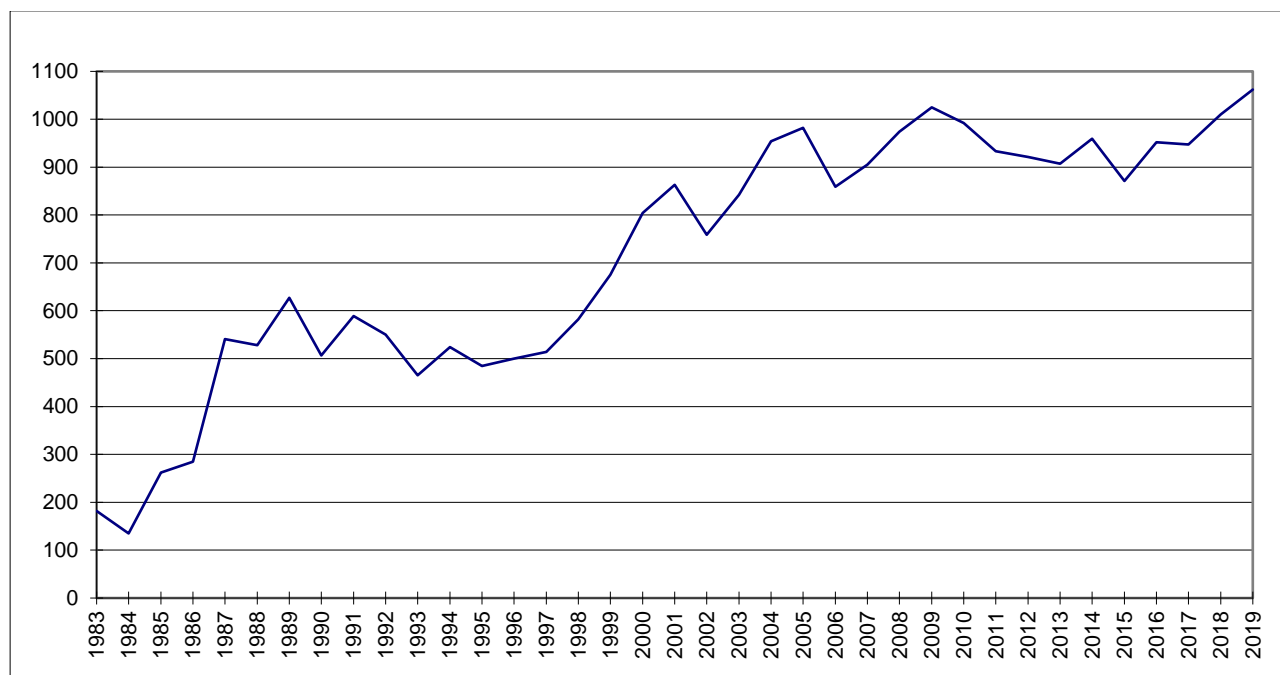
Kommune	Befolkningsantal Pr. 1.1.2020	Antal synshandicap- pede børn	Promille af be- folkningstal
Faxe	36.576	8	0,22
Guldborgsund	60.722	24	0,40
Lolland	41.105	14	0,34
Næstved	83.143	48	0,58
Vordingborg	45.566	14	0,31
I alt	267.112	108	0,40

Oversigt over antallet af børn i vejledning fordelt på kommuner

Det gennemsnitlige antal børn med nedsat synsfunktion, som Synscentralen har kontakt med, i promille af befolkningsgrundlaget, har i perioden 2005-2013 svinget mellem 0,37 og 0,40. I 2014 steg det til 0,44 og er nu 0,40. Gennemsnittet for Region Sjælland er iflg. årsberetning 2014 fra Kennedy Centret/Statens Øjenklinik 0,38 promille.

Voksne blinde og svagsynede

Antal borgere - der har været kontakt med - pr år (personer over 17 år)

Efter at have ligget ret konstant i over 10 år begyndte antallet af henvendelser at stige i 1998. Dette var samtidig med, at Serviceloven flyttede bevillingskompetencen for størsteparten af hjælpemidler til synshandicappede til amterne (fra kommunerne).

Fra 2006 tælles på antal borgere vi har haft kontakt med i året (antal CPR-numre). For 2019 er det 1062. Antal henvendelser er 1261.

Henvendelse ved	2012		2014		2016		2017		2018		2019	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Selv	392	42,6	425	44,3	427	44,9	450	47,5	435	39,3	542	43,0
Familie	148	16,1	150	15,6	162	17,0	147	15,5	166	15,0	256	20,3
Sundhedspersonale *)									56	5,1	84	6,7
Øjenlæge	141	15,3	104	4,2	99	10,4	70	7,4	87	7,9	78	6,2
ViSP *)									77	7,0	63	5,0
Plejhjem	25	2,7	38	4,0	32	3,4	28	3,0	45	4,1	49	3,9
Hjerneskaderehabil. *)									55	5,0	41	3,3
Socialforvaltningen	30	3,3	25	2,0	20	2,1	13	1,4	36	3,3	35	2,8
Optiker	47	5,1	40	1,5	41	4,3	40	4,2	54	4,9	33	2,6
Dansk Blindesamfund	20	2,2	19	4,5	19	2,0	10	1,1	27	2,4	25	2,0
Bo- Naboskaber	13	1,4	14	2,6	11	1,2	8	0,8	20	1,8	8	0,6
CFD *)									8	0,7	8	0,6
Jobcenter/IBOS *)									3	0,3	6	0,5
Hørekonsulent *)									12	1,1	3	0,2
Samarbejdspartnere **)	39	4,2	43	10,8	98	10,3	138	14,6	211	19,1	213	16,9
SC opfølgning	28	3,0	52	5,4	11	1,2	2	0,2	0	0,0	0	0,0
Andre	38	4,1	49	5,1	32	3,4	41	4,3	25	2,3	30	2,4
I alt	921	100,0	959	100,0	952	100,2	947	100,0	1106	100,2	1261	100,1

Hvem foretager henvendelsen? (personer over 17 år)

Der er fri henvendelsesret. Visitation sker efter henvendelse og baseres på øjenlægeoplysninger. Kriteriet er svagsynethed eller blindhed.

Personer, der i årets løb alene har modtaget kort vejledning pr. telefon, er ikke med i antal henvendelser.

*) Disse er for 2018 registreret under Samarbejdspartnere. **) Det samlede tal for 2018 er angivet i kursiv.

Kommune	Antal	%
Faxe	148	11,7
Guldborgsund	279	22,1
Lolland	201	15,9
Næstved	359	28,5
Vordingborg	274	21,7
I alt	1.261	99,9

Henvendelser fordelt på kommuner.

Antal personer 18 år og derover

Diagnose	Antal	% af alle	%
Alderspletter på nethinde (AMD)	596	47,3	57,6
Grøn stær (Glaukom)	48	3,8	4,6
Apopleksi, uden egentlig synsdiagnose	39	3,1	3,8
Indsnævret synsfelt (Retinitis pigmentosa)	30	2,4	2,9
Synsfeltdefekter	30	2,4	2,9
Sukkersygeforandringer på nethinde	29	2,3	2,8
Commotio, uden egentlig synsdiagnose	27	2,1	2,6
Dobbeltsyn	27	2,1	2,6
Forandringer i hornhinde	26	2,1	2,5
Medfødt nethindeforandring	26	2,1	2,5
Nedsat øjendrejning – indad (Konvergensinsufficiens)	25	2,0	2,4
Øjensygdom uden specifikation	22	1,7	2,1
Synsnervesvind	20	1,6	1,9
Anden forandring i nethinde uden diagnose	19	1,5	1,8
Grå stær (Cataract)	17	1,3	1,6
Ekstrem nærsynethed (Myopi)	9	0,7	0,9
Indopereret øjenlinse	9	0,7	0,9
Ufrivillige øjenbevægelser (Nystagmus)	7	0,6	0,7
Blodprop i øjet	6	0,5	0,6
Nethindeløsning	6	0,5	0,6
Amblyopi	5	0,4	0,5
ROP	3	0,2	0,3
Albinisme	2	0,2	0,2
Manglende øjenlinse (Afaki)	2	0,2	0,2
Ptose	2	0,2	0,2
Dysleksi	1	0,1	0,1
Parkinson	1	0,1	0,1
Afventer/Uoplyst	227	15,8	
I alt	1.261	100,2	
I alt ekskl. afventer diagnose	1.034		99,9

Fordeling af henvendelser på diagnoser (personer 18 år og derover). Forskellige diagnoser påvirker synet forskelligt og kræver forskellig indsats. Det høje antal ”afventer”, skyldes overgang til nyt journalsystem, hvorefter data ikke opdateres i det gamle system og dermed heller ikke kan vises i statistikken.

Synsdiagnose	Apopleksi	Commotio	Samlet
Dobbeltsyn	10	0	10
Synsfeltdefekter	18	2	20
Nedsat øjendrejning (indad)	2	21	23
Anden synsdiagnose	13	14	37
Ingen kendt synsdiagnose	39	27	66
I alt	82	64	146

Synsdiagnose på personer med Apopleksi eller Commotio (hjernerystelse). Det forventes, at ca. 1/3 af disse borgere ikke har en kendt synsdiagnose. Vores optælling viser 45%. Disse borgere har oftest behov for synfaglig assistance. Nogle har dog blot behov for en ændring i brillestyrke.

Visus	2019		% fordeling ekskl. Afventer								
	Antal	% af i alt	1993	1999	2002	2005	2008	2011	2014	2017	2019
-lys - 1/60	60	4,8	7,3	12,4	6,7	7,4	10,4	8,9	10,2	7,9	6,2
>1/60 - 3/60	96	7,6	12,5	12,3	7,0	8,4	10,3	10,9	10,4	8,9	9,9
> 3/60 - 6/60	107	8,5	22,9	20,9	19,5	17,3	13,0	15,1	12,0	10,1	11,1
> 6/60 - 6/18	344	27,3	42,1	41,8	51,2	39,3	36,3	33,3	33,1	33,2	35,6
> 6/18	358	28,4	13,7	7,8	9,1	11,5	27,0	29,1	30,3	37,0	37,1
Uoplyst	1	0,1	1,4	4,8	6,5	16,1	3,0	2,7	3,9	2,8	0,1
Afventer	295	23,4									
I alt	1.261	100,1	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	99,9	100,0

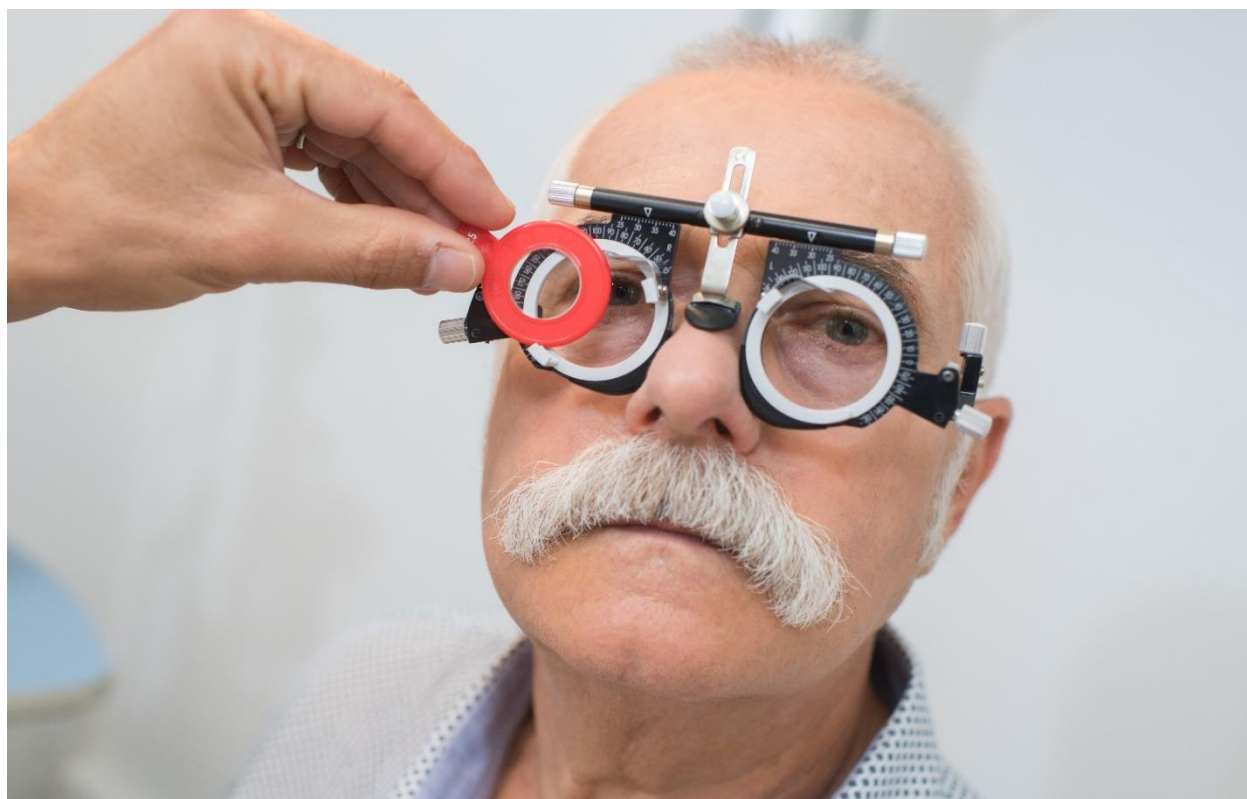
Fordeling af henvendelser på visus (synsstyrke) (personer 18 år og derover)

Adgangen til hjælp fra Synscentralen afhænger af, om man opfylder kriterierne for at være svagsynet eller blind eller har en medicinsk-optisk defineret øjensygdom. Disse kriterier tager udgangspunkt i måling af skarpsynet (visus) og synsfeltet. Imidlertid er der gennem de senere år kommet stigende opmærksomhed på, at kontrastsynet har afgørende betydning for det funktionelle syn. Dette er bl.a. påvist gennem en grundig undersøgelse på Synscentralen (<http://synscentralen.dk/visitationsregler.pdf>).

Denne realitet har Synscentralen taget konsekvensen af ved at åbne for hjælp til borgere, som har nedsat kontrastsyn i et sådant omfang, at deres funktionelle synsevne kan sammenlignes med svagsynedes.

Der har ligeledes gennem de senere år været øget fokus på hjerneskadeområdet og derfor også på synsproblemer hos hjerneskadede. Disse borgere har ofte en visus der er bedre end svagsynsgrænsen (6/18), men har behov for udredning og/eller assistance fra optometrist og synskonsulent.

Det høje antal ”afventer”, skyldes overgang til nyt klientsystem, nogle data – bl.a. visus og diagnose – kunne ikke overføres automatisk.

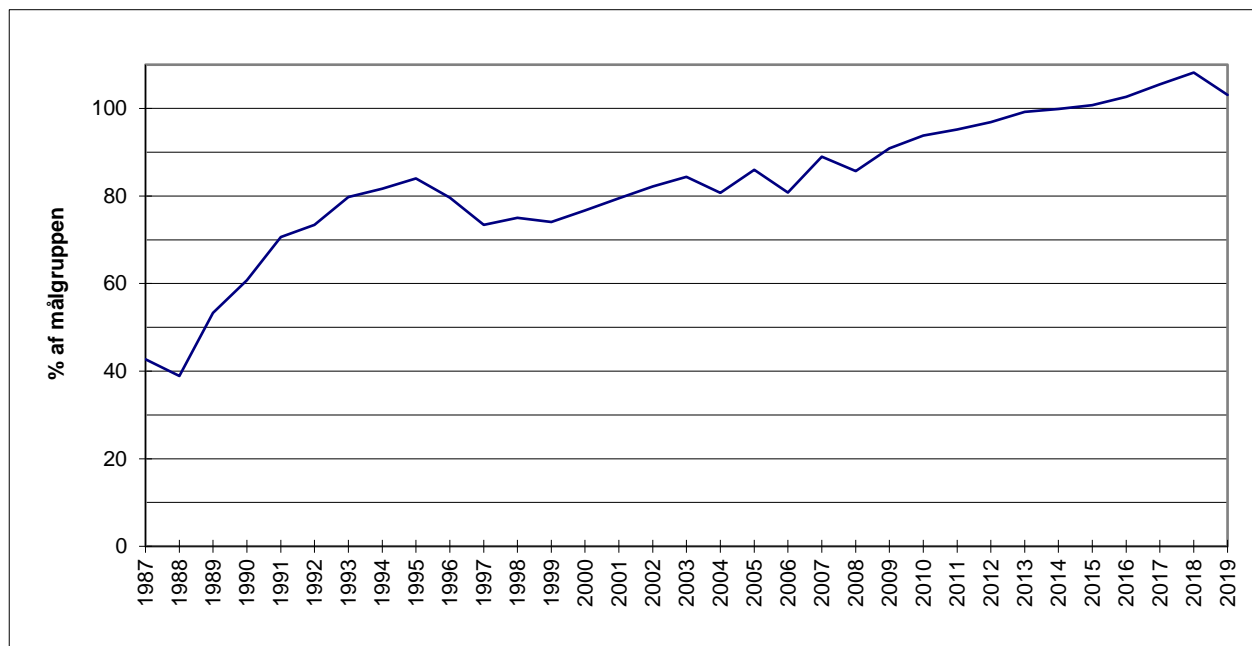

Fælles optællinger (børn og voksne)

Kommune	Befolknings- antal Pr. 1.1.2020	Antal registrerede synshæmmede	Synshæmmede: %-del af Befolkning	65 år og derover: %-del af befolk- ning
Faxe	36.576	282	0,77%	22,4 %
Guldborgsund	60.722	667	1,10%	26,9 %
Lolland	41.105	460	1,12%	29,7 %
Næstved	83.143	771	0,93%	21,6 %
Vordingborg	45.566	574	1,26%	27,4 %
I alt	267.112	2.754	1,03%	25,2 %

Demografi

En del øjensygdomme er aldersbetingede, og der vil derfor være flere blinde/svagsynede i en kommune med større andel af ældre. Med nyt klientsystem, har det været muligt, at få opgjort antal kendte lidt skarpere. Bl.a. er nogle rene brillebevillinger fjernet. Desuden er registreringen af døde sket pr. 31.12, hvor det tidligere har været manuelt arbejde henover nov-dec måned.

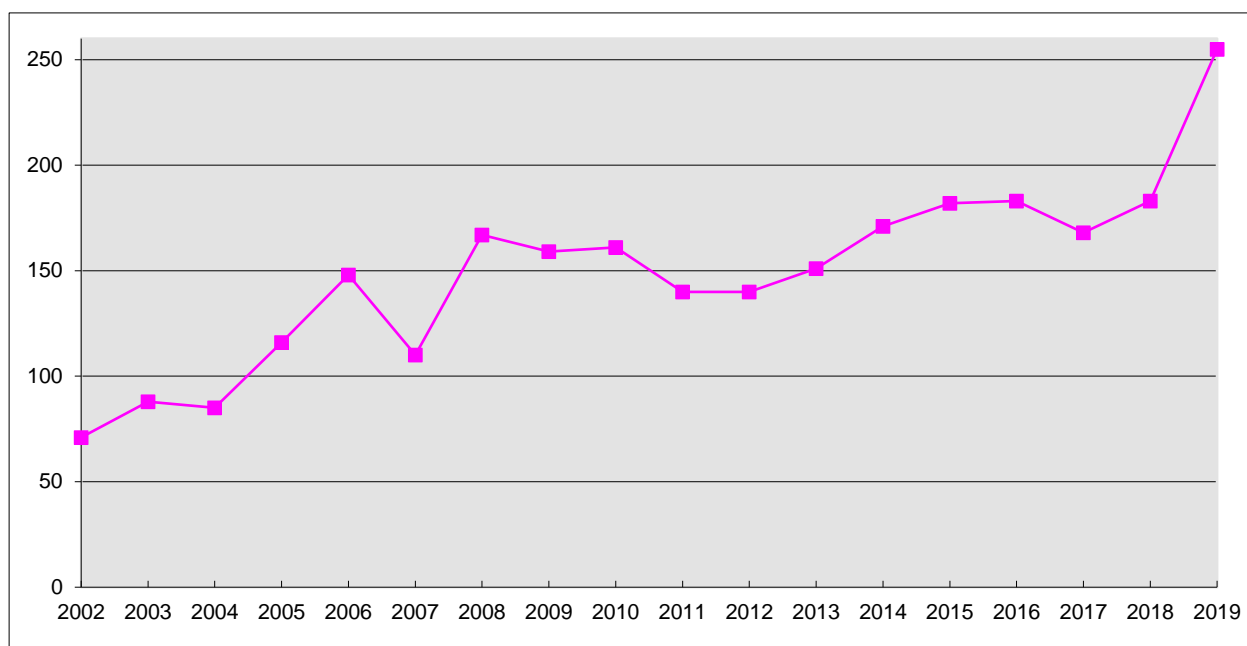

Den potentielle målgruppe på 1% af befolkningen svarer til 2.671 personer. Synscentralen har pr. 31.12.19 kendskab til 2.754 blinde og svagsynede personer = 103 % af den potentielle målgruppe.

Aldersgruppe	Antal	Andel
0 - 6 år	26	1,9 %
7 - 17 år	82	6,0 %
18 - 29 år	30	2,2 %
30 - 59 år	213	15,6 %
60 - 79 år	344	25,1 %
80 - 89 år	442	32,3 %
90 år og op	232	16,9 %
I alt	1.369	100,0 %

Antal henvendelser fra blinde og svagsynede, der i 2018 har modtaget undervisning/assistance fra Synscentralen fordelt på alder

Tallene er alene opgjort for de ydelser, der er leveret direkte af Synscentralen. Ansøgninger om proteser og ansøgninger fra eksterne optikere er ikke medregnet.

IT-assistancer

Kurven viser antallet af personer, der har modtaget assistance vedr. IT. Mindre assistancer, der alene klares pr. telefon samt fjernbetjent assistance, er ikke talt med.

Der er et stigende antal computerbrugere og ikke mindst tablet og smartphone brugere, der har behov for vores assistance.

For alle Synscentralens computerbrugere gælder, at de er afhængige af kompenserende værktøjer (forstørrelse og/eller skærm læser). Det kræver kvalificeret undervisning og vejledning at lære at bruge det hensigtsmæssigt.

Øjenlidelse	
1. Uregelmæssig hornhinde	72
2. Defekter i regnbuehinden	11
3. Løs øjenlinse	36
4. Smertende øjenlidelser	5
5. Stærkt skæmmende øjenlidelser	2
6. Sygdomsbetinget dobbeltsyn	59
7. Sygdomsbetinget lysoverfølsomhed	102
8. Ekstreme optiske synsfejl	65
9. Børn og unge registreret i synsregistret	42
10. Andre medicinsk-optisk definerede...	1
13. Børn under 10 år, brillestyrke >7	64
14 Andre – efter indstilling fra KCSØ	10
Varigt synshandicap	29
I alt	498
Afslået	15

Ansøgninger fra eksterne optikere, behandlet i 2019

År	Glas	Acryl	I alt	Udgift
2010	98	17	115	414.000
2012	88	18	106	386.317
2014	84	20	104	379.000
2016	84	24	108	374.000
2017	75	18	93	342.000
2018			96	314.000
2019			86	343.000

Bevilling af øjenproteser

Tallene for tidligere år findes i [Årsrapport 2013](#) og [2018](#)

45 års oversigt

	1975	1985	1995	2000	2005	2008	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Småbørn												
Spec. pæd. bistand, Synscentralen	0	12	23	26	18	26	31	28	30	27	33	26
Soc. pæd. bistand, Refsnæsskolen	8	8	14	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Skolebørn												
Spec. pæd. bistand, Synscentralen	35	43	39	69	77	79	78	87	84	87	78	82
Børn optaget på Refsnæsskolen	7	1	2	0	2	2	2	0	0	0	0	0
Voksne												
Nyhenvendelser	0	216	216	348	307	346	320	290	330	351	476	503
Genhenvendelser	0	46	267	456	675	628	672	581	622	596	630	758
Alle blinde og svagsynede												
Samlet antal forløb ekskl. Serviceloven	50	326	561	909	1.079	1.079	1.103	986	1.066	1.061	1.217	1.369
Samlet antal registreret	50	864*	2.156	2.140	2.254	2.353	2.558	2.691	2.752	2.830	2.902	2.754

Alene bevillinger i.h.t. Serviceloven (antal cpr.nr)	-	-	-	292	623	671	628	710	480	492	536	498
Antal proteser	-	-	-	187	90	111	115	98	108	93	96	84

Samlet antal forløb inkl. serviceloven	50	326	561	1.388	1.792	1.861	1.846	1.794	1.654	1.646	1.849	1.951
Antal afviste **	-	-	-	128	53	79	98	89	84	58	31	29

Samlede antal ydelser opgjort på antallet af henvendelser

* Tallet i 85 er fra 86

** Afviste er sager i høring, der ikke optages til vejledning på grund af for god visus samt optikansøgninger, der ikke er omfattet af Serviceloven.

Regnskab

Synscentralens leveringsaftale med 5 aftagerkommuner bygger på forlods aftalte kriterier. Aftalerne omhandler antal registrerede blinde og svagsynede i kommunen. Budgettet omhandler således det registrerede antal blinde og svagsynede på aftaletidspunktet. Herudover behandler Synscentralen ansøgninger i henhold til ”Medicinsk-optisk definerede varige øjenlidelser” for personer, der ikke er svagsynede eller blinde, samt øjenproteser.

Lov om social service: 2010 – 2019 oversigt

Hjælpemidler:

Tildeling af optiske eller optikstøttende hjælpemidler samt særlige informationsteknologiske hjælpemidler foretages i henhold til Servicelovens §§ 112 og 113.

Serviceloven, hjælpemidler	Regnskab									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Briller og kontaktlinser *1)	1.452	1.190	1.097	986	1.254	1.236	1.103	1.107	1.176	1.403
Håndholdt optik	81	102	90	52	23	87	128	105	81	209
CCTV	780	*3)	783	612	671	532	521	520	842	804
Øjenproteser	414	333	386	273	379	374	374	342	314	343
Statens Øjenklinik	77	84	79	80	108	123	141	162	155	135
Øvrige hjælpemidler	58	150	5	42	9	62	55	78	*4)	*4)
Optiske hjælpemidler i alt	2.862	2.988	2.440	2.045	2.444	2.414	2.322	2.314	3.274	3.547
It § 112 (tidligere § 97)	344	270	187	172	204	196	232	230	252	323
It § 113 (tidligere § 98)	158	181	143	50	220	162	152	181	116	113
Service & rep.	*2)	*2)	1	2	11	13	*2)	*2)	*2)	*2)
IT-hjælpemidler i alt	502	451	331	224	435	371	384	411	368	436
Befordring	169	134	169	140	170	113	98	110	60	57
Total	3.533	3.573	2.940	2.409	3.049	2.898	2.804	2.835	3.702	4.040

(beløb i 1000-kr)

*1) I beløbet indgår udgifter til tolk, som dog højst er 5.000 kr./år

*2) Udgiften konteres under de respektive paragraffer (112 og 113).

*3) Heri indgår indkøb for 200.000 kr. (tilbud) – til anvendelse i 2012

*4) I dette beløb er nu indregnet skolehjælpemidler for 2018: 211.000 kr. og for 2019: 158.000 kr., samt den tidligere suppleringsaftale (blindestokke, daisyafspillere, talende ure m.v.)

Budget 2019 (Leveringsaftale for 2019)

	Antal registrerede synshandicappede pr. 1. januar 2017	Drift	Hjælpemidler / Servicelov og skole	I alt
Faxe	271	1.009,3	436,3	1.445,6
Guldborgsund	719	2.677,8	1.113,3	3.791,2
Lolland	533	1.985,1	821,4	2.806,5
Næstved	716	2.666,7	1.137,0	3.803,6
Vordingborg	513	1.910,6	797,4	2.708,0
I alt	2.752	10.249,5	4.305,4	14.554,9

Abonnementstakster (beløb i 1000-kr): Undervisning, rådgivning og vejledning af blinde og svagsynede børn og voksne, visitation og tildeling af lovbundne synshjælpemidler jf. Serviceloven og Folkeskoleloven.

Regnskab 2019

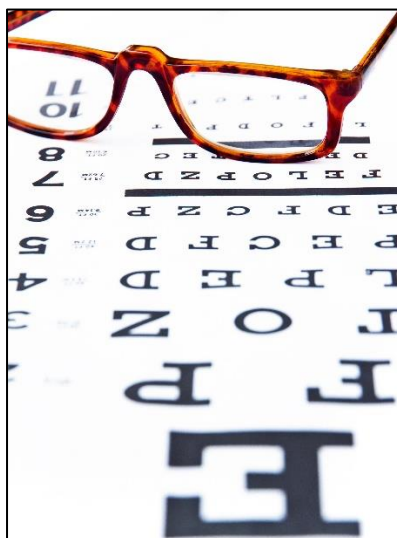
Leveringsaftale

	Budget	Forbrug	3% overførsel	Balance
Synscentralen drift	10.250	9.435	308	507
Hjælpemidler / Servicelov og skole	4.305	4.040	129	136
I alt	14.555	13.475	437	643

(beløb i 1000-kr)

	Fordelingsnøgle	Mindreforbrug (beløb i kr.)
Faxe	271	63.374
Guldborgsund	719	168.139
Lolland	533	124.642
Næstved	716	167.437
Vordingborg	513	119.965
I alt	2.752	643.557

* Returbetaling til Vordingborg kommune er sket i henhold til budgetmæssige reguleringer.

Regnskabsbemærkninger 2019

Budgettet på hjælpemiddelområdet er et estimat. Budgettet skal dække briller og kontaktlinser, optik-
understøttende hjælpemidler, synsforstærkeranlæg (CCTV) og IT-baseret kommunikationsudstyr til
blinde og svagsynede. Derudover dækkes hjælp til briller, kontaktlinser og proteser til personer med
medicinsk-optisk defineret varig øjenlidelse. Sidstnævnte omhandler 14 specifikke diagnoseområder,
som ikke alle medfører svagsynethed eller blindhed.

På hjælpemiddelområdet er der en udstrakt grad af genbrug.

I 2014 blev aftalerne med optikerne om levering af briller m.m. opdateret, idet priserne ikke har væ-
ret reguleret siden 2011.

Periode (beløb i 1000-kr.)	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Udgifter vedr. optikansøgninger	1.230	1.212	1.073	1.061	1.176	1.403

Sygefravær

Synscentralen har i 2018 haft et sygefravær på 3,1 %

Virksomhedsgrundlag

Synscentralen er kommunens leverandør af ydelser til blinde og svagsynede i Faxe, Guldborgsund, Lolland, Næstved og Vordingborg kommune. Virksomhedsgrundlaget er indgåede leveringsaftaler.

Organiseringen i det fælleskommunale koncept er:

- Bestyrelse med politisk udpegede repræsentanter for hvert byråd.
- Direktører/chefer i kommunerne/underskrivere.
- Faglig følgegruppe med repræsentanter for kommunernes sagsbehandlere.

Synscentralens virksomhed beror på forlods aftalte kriterier og lovbundne ydelser.

Den tværfaglige medarbejdergruppe med øjenlæge, optiker og synskonsulent sikrer dels, at betingelserne for tilskud i henhold til Lov om social ydelse § 112 er opfyldt m.v. og dels, at det synsfaglige grundlag for rådgivning, vejledning og undervisning er i orden.

Leveringsaftalerne sikrer, at Synscentralen på vegne af kommunen kan yde hurtig og effektiv hjælp til den blinde/svagsynede borger med et minimum af administration. Med bestyrelsen og følgegruppen sikrer vi os, at det sker i overensstemmelse med den enkelte kommunes serviceniveau.

Leveringsaftale 2018-2021

Aftalegrundlag: Aftalen omhandler alle aktuelle ydelser til blinde og svagsynede borgere i kommunen.

Aftalen skal læses i sammenhæng med: Synscentralens Årsrapport 2014, som indeholder Servicedeclaration og Ydelseskatalog (kan læses på www.visus.dk).

Leveringsaftalen indgås på baggrund af rammeaftalerne, hvorefter der indgås bilaterale aftaler mellem driftskommune og brugerkommune. Jf. disse lægges der vægt på mindst mulig administration, færrest mulige takster og tillægsydelser. Planlægning finder sted i kommuneklynger.

Bekendtgørelse om specialundervisning for voksne:

§3. De fornødne læremidler, herunder undervisningsmaterialer og tekniske hjælpemidler, stilles gratis til rådighed for deltagerne, jf. lovens §4, stk. 2. og §7. Kommunalbestyrelsen kan henlægge sine beføjelser vedrørende henvisning, herunder visitation til voksenspecialinstitutioner.

Vedr. §3 drejer det sig i overvejende grad om optiske, optikunderstøttende samt computerbaserede hjælpemidler jf. Lov om social service §112 og §113, som også omfatter øjenproteser.

Synscentralen sikrer gennem visitation, at brugeren på baggrund af den øjenlægelige, optiske og pædagogiske vurdering opfylder betingelserne for at modtage Kommunens/Synscentralens rådgivning, vejledning og undervisning og iværksætter disse tilbud.

Synscentralen foretager udredning af brugerens behov for synshjælpemidler jf. Lov om Social Service.

Synscentralen forestår udlån af synshjælpemidler, der er tilskudsberettigede.

Ved en samlet takst sikrer kommunerne, at Synscentralen på vegne af disse fortsat kan råde over de nødvendige synshjælpemidler, varetage genbrugsdepot og sikre indkøbsaftaler med leverandører, herunder samarbejdsaftaler med lokale optikere.

Kommunen henlægger øjenproteseområdet til Synscentralen.

Synscentralen leverer sine ydelser til borgerne på vegne af kommunen, og kan indgå i kommunens faglige, organisatoriske og udviklingsmæssige arbejde på området.

Takstberegning

Alle aktuelle ydelser til registrerede blinde og svagsynede og samtlige direkte og indirekte henførbare udgifter indgår i beregningen. Takster er fordelt i forhold til antal registrerede blinde og svagsynede pr. den 1. januar 2017.

Ca. 40 % af alle registrerede blinde og svagsynede modtager hvert år et kortere eller længerevarende forløb fra Synscentralen. Derudover modtager personer med medicinsk/optisk varig øjenlidelse og/eller varigt synshandicap (svagsynsoptik) refraktionsundersøgelser og udredning vedr. synshjælpemidler (Serviceloven §§ 112 & 113).

På grund af spredning af sjældne og kostbare løsninger til børn (0-17 år) i skole og institutioner er omkostningerne for disse hjælpemidler – og kun disse – objektivt fordelt i forhold til indbyggerantal.

Budgettet er fremskrevet fra 2017 til 2018 med 2,5 %, (jf. KL's estimat for fremskrivning af pris- og lønudgifter).

Takster: Undervisning, rådgivning og vejledning af blinde og svagsynede børn og voksne, visitation og tildeling af lovbundne synshjælpemidler jf. Serviceloven og Folkeskoleloven. Tallene i de sidste 4 kolonner angiver 1.000 kr.

	Befolkningstal 1.10.2016	Antal registrerede synshandicappede 1.1.2017	Drift	Hjælpemidler / Servicelov og skole	I alt
2019					
Faxe	35.808	271	1.009,3	436,3	1.445,6
Guldborgsund	61.227	719	2.677,8	1.113,3	3.791,2
Lolland	42.398	533	1.985,1	821,4	2.806,5
Næstved	82.605	716	2.666,7	1.137,0	3.803,6
Vordingborg	45.993	513	1.910,6	797,4	2.708,0
I alt	268.031	2.752	10.249,5	4.305,4	14.554,9

Følgende foranstaltninger er ikke indeholdt i nærværende aftale: Optagelse på Institutet for Blinde og Svagsynede (Hellerup), på Synscenter Refsnæs (Kalundborg) eller på Fuglsangscetret (Fredericia), omkostninger i forbindelse med bygningsændringer samt førerhunde.

- Aftalen indgås for en periode på 4 år fra den 1. januar 2018 til 31. december 2021.
- Taksten for 2019 er identisk med taksten for 2018. I 2019 foretages efter konkret vurdering eventuel fremskrivning af pris- og lønudgifter for 2020 og 2021.
- Taksten indeholder 4 % i overhead til driftskommune (på driftsbudget).
- Taksten opkræves årligt den 1. februar. Overskud/underskud afregnes årligt primo januar det følgende år.
- Aftalen kan opsiges af parterne pr. 1. januar i et givet år med et varsel på minimum 12 måneder.

Synshjælpemidler jf. Servicelovens §§ 112 & § 113: Kommunen indgår i genbrugs- og stordriftsordningen på Synscentralen, der forestår udlevering af hjælpemidler. Det drejer sig om ADL-hjælpemidler, mobilitystokke, talende ure, digitale afspillere, oplæsningsapparater m.m., jf. opstilling i Kvalitetsstandard for Synshjælpemidler.

Dialogmøder indgår som en del af samarbejdet omkring kommunens serviceniveau, ankesager, håndtering af data, informativ virksomhed m.v.

Lovgrundlag

Synscentralens/kommunens tilbud til blinde og svagsynede personer omfatter:

- Lov om social service: § 11 stk. 3: Specialrådgivning for børn og unge under 18 år.
- Folkeskoleloven § 20 stk. 2: Specialpædagogisk bistand til børn og unge under 18 år (børn, der er optaget i Synsregisteret).
- Folkeskoleloven § 4: Specialpædagogisk bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen (børn, der er optaget i Synsregisteret).
- Lov om social service § 12: Specialrådgivning for voksne over 18 år.
- Lov om specialundervisning for voksne § 1 stk. 3: Specialpædagogisk bistand til voksne over 18 år. (Synscentralen tilbyder undervisning og specialpædagogisk bistand, der tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af blindhed eller svagsynethed.)
- Lov om social service § 112 og § 113: Hjælpemidler og forbrugsgoder. Tilkendelse af hjælpemidler og tilskud til forbrugsgoder.
- Lov om social service § 112 og § 113: Reparation og udskiftning af hjælpemidler og forbrugsgoder.
- Lov om social service § 10 stk. 4: Rådgivning og vejledning om valg af hjælpemidler samt instruktion i brugen heraf.

Endvidere foretager Synscentralen udvikling og formidling af viden på området.

Synscentralens bestyrelse ultimo 2019

1 medlem udpeget af Vordingborg Kommunalbestyrelse blandt handicap- og psykiatriudvalgets medlemmer:

- Kommunalbestyrelsesmedlem Mette Høgh Christiansen
Suppleant: Kommunalbestyrelsesmedlem Kirsten Overgaard

1 medlem udpeget af hver kommune, hvormed Vordingborg Kommune har indgået leveringsaftale for Synscentralen.

- Faxe: Kommunalbestyrelsesmedlem Henrik Rützou Aakast
Suppleant: Kommunalbestyrelsesmedlem Nellie Bradsted
- Guldborgsund: Kommunalbestyrelsesmedlem Linda Kristiansen
Suppleant: Kommunalbestyrelsesmedlem Martin Pedersen
- Lolland: Kommunalbestyrelsesmedlem Heidi Marqweis
- Næstved: Kommunalbestyrelsesmedlem Michael Perch
Suppleant: Kommunalbestyrelsesmedlem Jørgen Christiansen

1 medlem udpeget af De samvirkende Invalideorganisationer i Vordingborg Kommune.

- Vibeke Svendsen

1 medlem udpeget af Dansk Blindesamfund.

- Peter Henning Jensen (formand)
- Hans Jørgen Wiberg (suppleant)

2 medlemmer valgt blandt medarbejderne på Synscentralen.

- Bente E. Pedersen
- Uffe Wever Pedersen

1 medlem udpeget af og blandt de unge i alderen 18 – 30 (elevrepræsentant).

- Jackie B. L. Hansen

Normering og medarbejderforudsætninger

Normering

- 1 forstander, ledelse, administration og ad hoc sager
- 3 synskonsulenter for voksne
- 1 synskonsulent for småbørn og børn/unge/voksne med sammensatte funktionsnedsættelser
- 1 synskonsulent for blinde og svagsynede børn i folkeskolens almindelige klasser & ungdomsuddannelser
- 2 synskonsulenter for it-området, blinde og svagsynede
- 1 synskonsulent for it-området, blinde - 22 timer/uge
- 1 personlig assistent (chauffør mv.) - 20 timer/uge
- 1 optometrist
- 1 administrativ medarbejder, 23 timer/uge: regnskab
- 1 administrativ medarbejder, 23 timer/uge: journal, bookinger og styring af optikansøgninger
- 1 administrativ medarbejder, 23 timer/uge: journal, bookinger og styring af hjælpemidler
- 1 servicemedarbejder: reparation af hjælpemidler, administration af tjenestebiler, m.m.

Medarbejderforudsætninger

Det sikres løbende, at alle medarbejdere på Synscentralen er i besiddelse af opdateret specialviden. En forudsætning for, at man som synskonsulent kan indgå med selvstændige opgaveløsninger på Synscentralen, er en kompetence svarende til modul 1 og 2 af instruktøruddannelsen, PD i specialpædagogik med synslinjen eller instruktøruddannelsen på Institut for Blinde og Svagsynede, eller tilsvarende.

Kompetenceudvikling må løbende tilpasses ud fra brugernes, det omgivende samfunds og Synscentralens behov for justering samt udvikling af kvalifikationer og den enkelte medarbejders ønske om udvikling.

Kompetenceudviklingen sikres gennem videreuddannelse, kollegial supervision og netværksdannelse samt læring på jobbet.

Medarbejderoversigt

Per Nielsen
Leder

Peter Aundal
IT-konsulent

Marina Kjellberg
Administrativ medarbejder

Vibeke Bille
Synskonsulent,
voksenområdet

Bente Elisabeth
Pedersen
Synskonsulent, skolebørn

Kirsten Kofoed-
Madsen
Administrativ medarbejder

Malene Palsgård
Søhus
Synskonsulent,
voksenområdet

Tove Olesen
Synskonsulent småbørn
og flerhandicappede

Henriette Lund
Fredslund
Administrativ medarbejder

Steven Andersen
Synskonsulent,
voksenområdet

Henrik Holton
Optometrist

Leif Rothgart
Servicemedarbejder

Uffe Wever Peder-
sen
IT-konsulent

Susanne Kragh
Koch
Personlig assistent

Anders Mortensen
IT-konsulent

Ordforklaring

Blinde og svagsynede

Man betragtes som svagsynet, når man ser mindre end 6/18 målt på det bedste øje med den bedste optik, eller når man har et synsfelt, der er mindre end 20 grader, eller hvis halvdelen af synsfeltet er bortfaldet (hemianopsi). Social blindhed defineres som en synsbrøk mellem 6/60 og 1/60, mens en synsbrøk (eller visus) mindre end det er praktisk eller total blindhed.

Dioptri

En måleenhed for et brilleglas (optisk linse) eller en lups styrke.

Medicinsk-optisk definerede varige øjenlidelser

Udgør 14 diagnosegrupper, som kan være tilskudsberettigede.

Refraktion

Synsprøve, hvor optikeren bl.a. udmåler styrken til brilleglas. Styrken udtrykkes i dioptri og cylinderværdi.

Visus

Visus betyder det samme som synsstyrke og angives som en brøk. Synsbrøken 6/18 angiver begyndelsen af svagsynsområdet og betyder, at dét, som en normaltseende kan se på 18 meters afstand, skal den svagsynede person med synsbrøken 6/18 have ind på 6 meters afstand for at kunne se/skelne tilsvarende. Synsstyrken måles altid på det bedst seende øje og med den bedst mulige korrektion (brille).